

ΜΝΗΜΗ JACQUELINE DE ROMILLY (1913-2010)

Άννα Μαλικούρη, Αρχαιολόγος, Γενική Γραμματέας της ΕΦΑ

Η γαλλίδα Jacqueline de Romilly (το γένος David) εξέχουσα ελληνίστρια της εποχής μας με διεθνή αναγνώριση, απεβίωσε στις 18 Δεκεμβρίου 2010 στη Boulogne – Billancourt σε ηλικία 97 ετών, σχεδόν τυφλή. Γεννήθηκε στη Chartres στη Γαλλία στις 26 Μαρτίου 1913. Ο πατέρας της, καθηγητής της Φιλοσοφίας, σκοτώθηκε στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και την ανέθρεψε η μυθιστοριογράφος μητέρα της Jeanne. Στα 17 της χρόνια κερδίζει στο Concours Général (δι-αγωνισμός μεταξύ αριστούχων), πρώτη χρονιά που επιτρέπεται να λάβουν μέρος γυναίκες, το α΄ βραβείο στα λατινικά και το β΄ βραβείο στα αρχαία ελληνικά. Ο τύπος εκθειάζει τη νεαρή μαθήτρια, η οποία ανέφερε μέχρι το τέλος της ζωής της αυτό το γεγονός ως το σπουδαιότερο της ζωής της. Όλοι χαιρέτισαν την επιτυχία αυτή της Jacqueline David σαν μια νίκη του φεμινισμού (1930). Στα 20 της χρόνια εισάγεται στην École Normale

Η Jacqueline de Romilly

Supérieure της Sèvres και από το 1936 αρχίζει μια σταδιοδρομία διδασκαλίας, η οποία διήρκεσε πάνω από μισό αιώνα. Ενώ διδάσκει στο λύκειο της Bordeaux μαζί με τον άνδρα της, Michel Worms de Romilly, τον οποίο παντρεύτηκε την άνοιξη του '40, γίνεται θύμα της δίωξης που υφίστανται οι Γάλλοι εβραϊκής καταγωγής και στερείται του δικαιώματος διδασκαλίας. Αυτό που η ίδια βιώνει ως «ατίμωση» (déshonneur) την σπρώχνει στα λυτρωτικά μαθήματα της ηθικής του Θουκυδίδη. Ο σεβασμός προς τους θεούς και την Πολιτεία, η έννοια της ελευθερίας και η αντιμετώπιση των δυσκολιών με διαύγεια, χαλκεύουν μια θέληση για ζωή, που αποδεικνύεται σωτήρια γι' αυτήν. Μετά το τέλος του πολέμου η Jacqueline de Romilly (αυτό το όνομα θα διατηρήσει και μετά το διαζύγιο της) ξαναρχίζει τη διδασκαλία και το 1947 παίρνει

το διδακτορικό της με θέμα τον Θουκυδίδη και τον Αθηναϊκό ιμπεριαλισμό. Η εργασία της αυτή της ανοίγει τον δρόμο για την Σορβόνη, όπου από το 1957 διδάσκει την ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία, ενώ πολλαπλασιάζει τις δημοσιεύσεις της για τον Θουκυδίδη φυσικά, τον οποίο μεταφράζει και εκδίδει μαζί με δύο συνεργάτες της σε 5 τόμους, αλλά και για τους τραγικούς και την ιστορία των ιδεών.

Η εκπληκτική σταδιοδρομία της καταλύει πολλά ανδρικά προπύργια. Υπήρξε η πρώτη γυναίκα καθηγήτρια στο Collège de France, όπου από το 1973 ως και το 1984 κατείχε την έδρα «Η Ελλάδα και η διαμόρφωση μιας ηθικής και πολιτικής σκέψης» και η πρώτη γυναίκα που εξελέγη ακαδημαϊκός στην Ακαδημία Επιγραφών και Γραμμάτων, το 1975. Στη Γαλλική Ακαδημία εξελέγη το 1988, δεύτερη γυναίκα μετά την Marguerite Yourcenar. Η ίδια, πάντοτε νηφάλια, χωρίς καμιά ματαιοδοξία, έλε-

γε για τις επιτυχίες της, ότι είχε την τύχη να ανήκει στην γενιά αυτών των γυναικών για τις οποίες όλες οι πόρτες ήταν ανοικτές.

Η Jacqueline de Romilly ήταν ένας άνθρωπος με αρχές, που κράτησε μέχρι τέλους ακέραιη την περιέργεια και τη δίψα για μάθηση. Αγνόησε την αναπηρία της (σταδιακή απώλεια της όρασής της), έγραφε μέχρι τα βαθιά γεράματα τις επιστολές της με το χέρι και απεστήθιζε κείμενα, που άφηνε να της διαβάζουν. Ανεφέρετο στον Πελοποννησιακό Πόλεμο σαν σε κάτι τελείως δικό της και γνώριζε κάθε παράγραφο του κειμένου του Θουκυδίδη. «Έκανα παρέα με τον Περικλή», συνήθιζε να λέει.

Η Jacqueline de Romilly ήταν υπέρμαχος των ανθρωπιστικών σπουδών (humanités) και ο αγώνας της μέχρι το τέλος της ζωής της ήταν να μεταβιβά-

ΜΝΗΜΗ JACQUELINE DE ROMILLY (1913-2010)

σει στους μαθητές της και στους αναγνώστες της την αγάπη της για την αρχαιότητα. Πίστευε ότι με την εκμάθηση των αρχαίων ελληνικών και των λατινικών μπορεί κανείς να αντιληφθεί την αληθινή σημασία των λέξεων, τη γέννηση της λογικής επιχειρηματολογίας, την οργάνωση του λόγου και της σκέψης. Η ίδια ήταν βαθύς γνώστης του ελληνικού κόσμου και πάντοτε τόνιζε την ευγνωμοσύνη που ένοιωθε προς το λίκνο της δημοκρατίας. Υπερασπίστηκε με πάθος την κλασική παιδεία και τον ανθρωπισμό, έτσι όπως προκύπτει από τον Όμηρο και τα αρχαία κείμενα και αποτελεί την καίρια ιδέα της ανθρώπινης ύπαρξης και συνύπαρξης. Με τα πολυάριθμα έργα της θέλησε να αναδείξει τη σημασία του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού και τη θεμελιακή του θέση στον ευρωπαϊκό πολιτισμό, στην «πολιτική ελευθερία του υπεύθυνου πολίτη». Με τον θάνατο της Jacqueline de Romilly σίγησε μια φωνή που μας θύμιζε την ελληνικότητά μας (grécité), έγραψε η γαλλική εφημερίδα Le Monde (21 Δεκεμβρίου 2010). Στον διάλογο με

τον Alexandre Grandozzi, στο βιβλίο «Μια ορισμένη αίσθηση της Ελλάδας», η Jacqueline de Romilly τόνιζε την πίστη της στις αιώνιες αξίες του ελληνικού πολιτισμού. «Διαβάστε Θουκυδίδη», έλεγε, «στα αρχαία κείμενα βρίσκει κανείς τις απαντήσεις στα σπουδαιότερα θέματα».

Η αδιάκοπη προσφορά της Jacqueline de Romilly στα ελληνικά γράμματα αναγνωρίστηκε με την εκλογή της, ως αντεπιστέλλον μέλος, στην Ακαδημία Αθηνών. Τιμήθηκε με το Βραβείο Ωνάση (1995) και τον ίδιο χρόνο με Προεδρικό Διάταγμα πολιτογραφήθηκε Ελληνίδα.

Η Jacqueline de Romilly έγραψε περισσότερα από είκοσι βιβλία για την αρχαιότητα και άλλα πιο προσωπικά, αναμνήσεις και σκέψεις από την ζωή της.